

Domonkos István

Közöny és életöröm

Levél Benes Józsefhez

Kell-e a színnek szó? A vonalnak? Miért van az, hogy manapság a képekről való szóbelizés olyannyira elterjedt. Alkalmi szövegek, értekezések, doktori disszertációk születnek majdnem kéretlenül, sokszor rámenősen, mint a reklám-szövegek.

A művek, melyeknek kapcsán szólnak, egyre inkább háttérbe szorulnak, már-már eltűnőben vannak, létjogosultságukat egy erősen szóbeliző elit (laza érdekszövetség) szankcionálja.

Szívesen sorolnám magam közéjük! Hiszen nemes célok szolgálatában állnak. Kiürült művek tömkelegét igyekeznek szavakkal feltölteni.

Benes képei nem igénylik ezt az eljárást, ő nem tartozik a világhálón szajrázók, a leleményes fénymásolók, a fotográfusok közé...

Az én szerepem az egészben viszont annál kétségesebb. Olyan képekről igyekszem szóbelizni, melyeket „élőben” nem láttam. A tulajdonomban lévő Benes-albumok anyaga elementáris erővel hatott rám, erőszakkal kiugratott kényelmes némaságomból. Új szemüveget, nagyítót vásároltam és a képek hosszas élvezettel telt tanulmányozásába fogtam. Csöbörből vödörbe estem. A kibírhatatlan tartalmatlanságból a kibírható benesi bizonytalanságba.

Le lehet-e tépni, kaparni a képről azt, amiről beszél? Beszéljen-e a kép? Benes nem beszél, nem magyaráz, Benes beszéltet.

Önmagunkkal kezdünk elsősorban foglalkozni a kép kapcsán, de gyorsan rájövünk, Benes nem énünkre apellál. Ne kérdezz, add fel korábbi meggyőződésed, szoktasd magad az idegenszerűséghez, az ellenszenveshez.

A kép nem eszköz!

Nem kínál fel magyarázatot!

Nincs szüksége érzelmeidre!

Nem te választod a képet, a kép választ téged!

Ne véleményezd, szólj általa, ne róla!

A képet nem magyarázni kell, élni kell vele. Az alkotó „beinvital” bennünket egy korábban sose látott, lecupaszított helyszínre, mi azonban megtorpanva a küszöbön az intimitás veszélyeitől megrettenve szóbelizni kezdünk, morfondírozni, az első igen erős benyomás hatására (itt nem a „szép” regél) az esetleges veszélyeket latolgathatjuk.

Lelepleződik-e kezdeti érdektelenségünk? Mivel kell majd fizetnünk odabent a kép titkos gyümölcséért: önmagunk előtt való lemeztelenítettségünkkel, gyáva-ságunk, közönyünk, kényelmünk aprópénzével?

A kérdések helyénvalóak, mert Benes képei visszaütős képek.

Feltépik dédelgetett sebeinket, nem szembesítenek bennünket önmagunkkal, visszaütnek! Leleplezik kiegészítésünket. Felfedik közönyünk valódi méreteit, mélységét. Benes művein nem a csábítás technicitása aktivizálódik, a hogyan-ra felesleges rákérdezni, nem kapunk választ. (Lehet azért, mert kínszenvedésének forrása?!)

És honnan ered félelemérzetünk, miből? A „valóság” testszagából? Hisz itt minden gondosan be van csomagolva belekbe, erekbe: az erjedés, az anyagbom-lás, gyomorgáz, füst, vér, zsír, háj...

Mitől félünk hát mégis?

Üldözöttek? Kitaszítottak? Valahol! Idegenben! Állnak.

Pirinyó lábak messzire nem mehetnek.

Csőkevényes karok: nincs ki után, nincs mi után kinyúlni! A háttér, előtér üres. Se fa, se bokor, se fű, vagy víz, itt nincs miért lépni, nincs mire legyinteni!

Lövik őket? Az égbolt hiányzik, a talaj cserepes, kiszikkadt.

Csak állnak. Még állnak!

Türelmesek vagy fásultak?

A freudi vagy a marxi kátyú rabjai?

Míntha a cél: az erőfeszítés, az azonosulás, a befogadás ellehetetlenítését szol-gálná.

A megnyújtott óriásborkára emlékeztető testek, a gombostűnyi fej – talán egyetlen szó szűkös lakhelye – időnkivülisége nyilvánvaló. Fejjel vagy fejetlenül, de hová?

Vörös vérhajszálak! Hogy csináltad, Jóska?

Suhancok álmaiban óriásira növesztett női testek: önmaga megsemmisítésére irányuló kéjvágy, melynek utolsó lehetősége a mézszárszéki idillbe kényszerített kétségbeejtő kifinomultság.

A táj cserepes szája, a kiegészített föld magába szopja Húsikát, a lányt, akit feleségül akartunk venni!

Benes képeiről hiányzik a Te meg az Ő. A másik, akiről talán a dal szól. Hiányzik a kívülről a képbe nyúló kéz, de ott vannak a szemek, szájon a durva öltések.

Itt a csend is fölösleges, közléstől, kérelemtől nem kell rettegni már. Rozsdára csöpögő fehérjék, zsírok, háj.

Csupasz emlékeket ölel a vágó.

Mozdulatlansággal illusztrált a magárahagyatottság.

Érzelem, amelynek már nincsen iránya, se oka, se következménye.

Ismét: az érháló iszonyú szépsége, melyet még a reá vetett pillantás is megsemmisíthet.

A képből kilakoltatott, az élet, mely létrehozta.

De ott van a Húsikát szellőként körüllebegő közöny.

Vagy mégsem?

Az izgága nemi gerjedelem a szépség szükségletességét bizonygatja.

Az izgága, csapongó, könnyelmű nemi éhség nem válogató, nem igényel se koloritást, se sminket, se tartalmat, se formát.

Mindezt a szerelem igényli?

Ha az Isten hangja tényleg finom csendből áll, akkor Benes lényei reája hallgatnak.

A párbaj a vásznon eldőlt. (Talán Jóska, te sem számoltad, hányadszor.)

A győztes az ártalmatlanná tett ellenfelet (kétely?) felmutatja, a képet, a képet, a képet, melyen előzőleg a küzdelem legkisebb nyomát is eltüntette. A képhez vezető hosszú utat (helyesebben úttalanságot) belepi ismét az elégedetlenség gyomja.

A műterem zugában (magánzárkájában) újabb üldöztetésnek néz elébe.

Képein egy tiszta, életre szóló barátság rejtjeles története is helyet kapott, és ami talán a legfontosabb, a rövid pórázon tartott veszélyes, ragályos benesi életöröm is.